

DE NEDERLANDSE
PLANTEZIEKTENKUNDIGE VERENIGING 75 JAAR

The Netherlands Society of Plant Pathology 75 years

H. J. DE FLUITER

Voorzitter van de Nederlandse Planteziektenkundige Vereniging

Wenen, en dan het Wenen van 1890! Wie kent er feeëriker en aantrekkelijker stad om er een internationaal congres te beleggen! Het was dan ook geen slecht idee van de organisatoren van het „Internationale Congres voor Landbouw en Houtteelt” om dit congres te koppelen aan de grote landbouwtentoonstelling, die in september 1890 in Wenen gehouden werd. Sluimerde toen misschien reeds in hun brein de lijfspreuk van Professor JOHANNA WESTERDIJK: „Werken en feesten schept schone geesten!”?

Hoe het ook zij, tot de vertegenwoordigers van Nederland op dit congres behoorden Professor HUGO DE VRIES en Dr. JAN RITZEMA BOS. Zij troffen er PAUL SORAUER en JACOB ERIKSSON, beiden figuren die al hun krachten inzetten voor internationale samenwerking. SORAUER en ERIKSSON betoogden in Wenen dat zich „in alle beschaafde landen bepaalde personen bezig zouden moeten houden met de studie van plantenziekten en schadelijke dieren en dat tusschen deze natuuronderzoekers in de verschillende landen der wereld een band zou moeten worden gevormd”. Dit idee vond bij de geïnteresseerden in de fytopathologie een gretig onthaal. Het is dan ook geen wonder dat ter gelegenheid van het zojuist genoemde congres een „Internationale Phytopathologische Commissie” werd opgericht, die, zoals RITZEMA BOS ons mededeelt, „weldra in alle beschaafde landen van vijf werelddelen leden telde”. DE VRIES en RITZEMA BOS werden voor Nederland in deze Commissie opgenomen. De taak van de leden was in eigen land een sectie te stichten „gevormd door praktische land-, tuin- en boschbouwers, genegen om in hunne omgeving waarnemingen te doen aangaande daar voorkomende plantenziekten en schadelijke dieren”. Voorts moesten zij trachten de stichting van laboratoria voor fytopathologisch onderzoek, de verbreiding van kennis op het gebied van de ziektenleer der planten, en de samenwerking tussen „mannen der wetenschap en die der praktijk” te bevorderen.

In Nederland teruggekomen, kwam men spoedig tot de oprichting van een Nederlandse sectie van de Internationale Commissie. Bovendien wendden DE VRIES en RITZEMA BOS zich tot een groot aantal bestuurders van land-, tuin- en bosbouwverenigingen en tot verdere gezaghebbende personen op het gebied van de bodemcultuur ter belegging van een samenkomst. Hun oproep vond veel weerklank. Het resultaat was dat men op 11 april 1891 te Amsterdam in een der zalen van Artis Natura Magistra een bijeenkomst kon beleggen. Op deze vergadering kwam men tot de oprichting van de „Nederlandsche Phytopathologi-

sche Vereeniging”¹, welke zich ten doel stelde „den bloei van de Nederlandsche landbouw, tuinbouw en houtteelt te bevorderen door het onderzoek en de bestrijding van de ziekten en vijanden der gekweekte plantensoorten”. Zij zou trachten dit doel te bereiken door:

- a. het doen van waarnemingen omtrent voorkomen en verspreiding van planteziekten en schadelijke dieren,
- b. wetenschappelijk onderzoek der in Nederland voorkomende ziekten en beschadigingen van cultuurgewassen,
- c. het beproeven van middelen ter voorkoming en ter bestrijding van planteziekten en schadelijke dieren,
- d. het doen van mededelingen omtrent ervaringen elders opgedaan ten opzichte van verschillende methoden van bestrijding van planteziekten en schadelijke dieren,
- e. verspreiding van kennis op het gebied van ziekten en beschadigingen van planten,
- f. zoveel dit mogelijk is, kosteloos aan Nederlandse plantentelers die zulks mochten wenschen, inlichtingen te verschaffen aangaande planteziekten of beschadigingen van gewassen.

De statuten der vereniging werden door de leden in de vergadering van 8 juni 1892 aangenomen en wettelijk goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 20 december 1892 (zie Ned. Staatscourant van 26 jan. 1893, nr. 22).

De vereniging kende donateurs, gewone leden en wetenschappelijke leden. Aanvankelijk stortten slechts de donateurs jaarlijks een bijdrage van minstens f 5,- in de kas van de vereniging. De „gewone leden” betaalden geen contributie; zij ontvingen in den beginne ook de geschriften en adviezen gratis. HEINSIUS en RITZEMA BOS belastten zich met het verstrekken van deze adviezen. De „wetenschappelijke leden” waren diegenen, die zich op uitnodiging van het bestuur bereid hadden verklaard om over in Nederland waargenomen ziekten en plagen wetenschappelijk onderzoek te verrichten. Ondanks de beperkte financiële middelen was het de vereniging mogelijk om in 1893 aan Dr. J.W.CHR. GOEDHART een subsidie te geven voor proeven ter bestrijding van veldmuizen met *Bacillus typhi murium*.

Er werd in deze eerste jaren hard gewerkt. Begon men in 1891 met 140 leden, in 1892 was dit aantal uitgegroeid tot 325 en in het begin van 1896 tot 385, terwijl het aantal donateurs tot 33 gestegen was. Geen wonder dat de taak van HEINSIUS en RITZEMA BOS steeds zwaarder werd en zij steeds meer in tijdnood kwamen. Hiervan getuigt duidelijk een opmerking van RITZEMA BOS, gemaakt naar aanleiding van het feit dat hem in 1894 door Zijne Excellentie de Minister

¹ Het eerste bestuur der vereniging was als volgt samengesteld:

J. H. KRELAGE, Voorzitter

P. F. L. WALDECK, Ondervoorzitter

Dr. H. W. HEINSIUS, 1e Secretaris

Dr. H. J. CALKOEN, 2e Secretaris-Penningmeester

A. KOSTER Mzn

G. J. ZIJLSTRA

L. MAX

Prof. H. DE Vries

Dr. J. RITZEMA BOS

Voor nadere gegevens

} Leden

} hadden zitting in het Bestuur als leden van de „Internationale Phytopathologische Commissie”.

Voor nadere gegevens omtrent deze leden zie men de bijlage op blz. 65.

van Binnenlandse Zaken een jaarlijkse toelage werd geschonken voor het door hem te verrichten fytopathologische onderzoek: „Maar hoe aangenaam mij dit bewijs van waardering van mijnen arbeid door de Hooge Regeering ook mocht zijn, het bracht mij niet meer tijd”. Vermeld moet worden, dat de stoot tot deze subsidie was uitgegaan van een request dat in 1893 door Voorzitter en Ondervoorzitter namens de „Nederlandsche Phytopathologische Vereeniging” persoonlijk was overhandigd aan de Minister van Binnenlandse Zaken en dat tot doel had de aanstelling te bevorderen van één of meer deskundigen, wier taak het zou zijn zich te wijden aan de studie van de in Nederland voorkomende ziekten en plagen van de cultuurgewassen. Aan deze wens der vereniging, die door de officiële instanties niet werd ingewilligd, werd echter in 1894 door een particulier initiatief onverwacht tegemoet gekomen. In Amsterdam werd toen door de heer W.C.R. SCHOLTEN en Mevrouw H.H. SCHOLTEN-COMMELIN het besluit genomen om ter nagedachtenis van hun op 25-jarige leeftijd overleden zoon, de heer WILLIE COMMELIN SCHOLTEN, candidaat in de plant- en dierkunde aan de Universiteit van Amsterdam, een fytopathologisch laboratorium op te richten. Dit laboratorium, het „Laboratorium Willie Commelin Scholten”, werd in 1895 gevestigd in een huis in de Roemer Visserstraat te Amsterdam. Dr. J. RITZEMA BOS werd aangezocht voor het directoraat, hetwelk hij 4 februari 1895 officieel aanvaardde. Het „Laboratorium Willie Commelin Scholten” was bestemd een groot gedeelte van de taak op zich te nemen, welke de Nederlandsche Phytopathologische Vereeniging in de voorafgaande jaren had getracht te vervullen.

Bij de installatie op 4 februari 1895 was behalve J.H. KRELAGE, de toenmalige voorzitter der Nederlandsche Phytopathologische Vereeniging, ook Prof. J. MACLEOD, de voorzitter van het Kruidkundig Genootschap „Dodonaea” te Gent aanwezig. Deze maakte het mogelijk dat het Phytopathologisch Laboratorium Willie Commelin Scholten reeds direct met een publikatie-orgaan voor de dag kon komen. Dit orgaan was het „Tijdschrift over Plantenziekten”, waarvan de eerste, dubbele aflevering op 1 april 1895 verscheen. Het werd uitgegeven door het „Phytopathologisch Laboratorium Willie Commelin Scholten” te Amsterdam en het Kruidkundig Genootschap „Dodonaea” te Gent. Het stond onder redactie van J. RITZEMA BOS en G. STAES, secretaris van het Kruidkundig Genootschap, en werd gefinancierd door het Kruidkundig Genootschap, terwijl de Nederlandsche Phytopathologische Vereeniging jaarlijks voor een bedrag van f 50,- in de uitgave van het tijdschrift bijdroeg. Het orgaan werd gedrukt bij de boekhandel J. Vuylsteke te Gent; de prijs bedroeg f 1,25 voor het binnenland en f 1,50 voor het buitenland.

Uit een mededeling van voorzitter (Dr. J. RITZEMA BOS, die in 1895 J. H. KRELAGE als zodanig was opgevolgd) en secretaris (Dr. H. J. CALKOEN) van de Nederlandsche Phytopathologische Vereeniging blijkt dat de donateurs van de vereniging gratis een exemplaar van het „Tijdschrift over Plantenziekten” toegezonden kregen.

Met aandrang riep RITZEMA BOS in zijn openingsartikel de steun in van de „mannen van de praktijk: want kan de wetenschap der praktijk belangrijke diensten bewijzen, de voortdurende aanraking met de praktijk werkt op de wetenschap zelve in hooge mate nuttig”.

De derde belangrijke gebeurtenis in 1895 werd gevormd door het feit, dat RITZEMA BOS benoemd werd tot buitengewoon hoogleraar in de Fytopatholo-

gie aan de Universiteit van Amsterdam; 10 november 1895 aanvaardde hij dit ambt met het uitspreken van een inaugurele rede.

RITZEMA BOS was in 1895 in Nederland op fytopathologisch gebied *de* centrale figuur geworden! Hij was de enige docent in dit vak aan de Nederlandse universiteiten; hij was directeur van het Phytopathologisch Laboratorium Willie Commelin Scholten, voorzitter van de Nederlandsche Phytopathologische Vereeniging en in wezen de redacteur van het „Tijdschrift over Plantenziekten”.

RITZEMA BOS was zeer belezen en had een grote en uitgebreide kennis van zaken. Bij de uitgever J.B. Wolters te Groningen verschenen van zijn hand in de loop der volgende jaren een viertal boekjes, handelend over onkruiden en plantenziekten en plagen in land- en tuinbouwgewassen. In 1896 werd begonnen deze boekjes gratis toe te zenden aan donateurs en leden der vereniging. Daarnaast organiseerde en bekostigde de vereniging voordrachten, die op verzoek van land- en tuinbouwmaatschappijen in verschillende delen van het land gehouden werden. Tevens werd demonstratiemateriaal van plantenziekten en -beschadigingen bijeengebracht ten behoeve van het onderwijs op scholen, wintercursussen, enz.

Vermoedelijk om de vereniging meer toegang tot de praktijk te verschaffen, werd in 1896 haar naam uitgebreid in dier voege dat achter het woord „Phytopathologische” tussen haakjes „Plantenziektenkundige” wordt geplaatst. Zij heet dus voortaan „Nederlandsche Phytopathologische (Plantenziektenkundige) Vereeniging”.

In 1898 bereisde RITZEMA BOS in opdracht van de regering de Verenigde Staten van Noord-Amerika ter bestudering van het San José-schildluis-probleem. In dat jaar leidde D.K. WELT, lid van de eerste Kamer, de jaarvergadering. De reis van RITZEMA BOS had verstrekkende gevolgen!

Teruggekeerd, richtte hij een request tot de Minister van Binnenlandse Zaken met betrekking tot de oprichting van een „phytopathologisch dienst”. Aan dit verzoek werd voldaan. De oprichting van de Phytopathologische Dienst werd in de Staatscourant van 12 december 1899 bekend gemaakt. Het hoofd van deze Dienst werd de Directeur van het Phytopathologisch Laboratorium Willie Commelin Scholten, i.c. RITZEMA BOS. Door de binding van de Phytopathologische Dienst aan het Phytopathologisch Laboratorium Willie Commelin Scholten verkreeg dit laatste van het Rijk een speciale jaarlijkse subsidie van f 6000,-. Het gevolg was dat genoemd Laboratorium in 1900 aanzienlijk kon worden vergroot.

In 1901 bestond de Nederlandsche Phytopathologische Vereeniging 10 jaar! Het aantal donateurs bedroeg aan het einde van dat jaar 43, het aantal leden 380. Haar activiteiten waren echter niet uitbundig. Men vergaderde eenmaal per jaar; weinigen bezochten echter deze jaarvergadering.

Zij organiseerde nog steeds voordrachten in verschillende delen van het land en verstreekte een jaarlijkse gift van f 50,- aan het Kruidkundig Genootschap te Gent als bijdrage in de uitgave van het Tijdschrift over Plantenziekten, waarvan in 1901 de 7e jaargang verscheen. Zij verstreekte aan haar leden nog steeds gratis de boekjes van RITZEMA BOS over ziekten en beschadigingen der cultuurgewassen, waarvan er weer twee nieuwe op stapel stonden. De geldmiddelen waren door dit alles echter niet ruim; zij moesten nodig versterkt worden. Men besloot een circulaire rond te zenden aan de daarvoor in aanmerking komende

land- en tuinbouwbedrijven en brieven te schrijven aan invloedrijke personen met het verzoek als donateur tot de vereniging te willen toetreden. Ook wilde men aan doel en streven der vereniging in dag- en vakbladen meer bekendheid geven.

De jaarvergadering, gehouden op 11 april 1903 in het Laboratorium Willie Commelin Scholten te Amsterdam, was belangrijk. Ter vergadering waren aanwezig voorzitter en secretaris, benevens 4 leden; afwezig waren 7 bestuursleden en 371 leden! Geen wonder dat de secretaris eerst een misnoedig geluid liet horen. De slechte opkomst werd echter hoofdzakelijk toegeschreven aan de uitgekosten werkstaking, die veel stoornis verwekte in de geregelde loop der verkeersmiddelen, zomede „aan het grote vertrouwen in voorzitter en 2e secretarispenningsmeester”. In verband met de niet rooskleurige financiële positie der vereniging vroeg men zich af of men moest blijven doorgaan met aan de leden – die toch al geen contributie betaalden – de werkjes van RITZEMA BOS gratis te verstrekken.

Men besloot de leden per circulaire mede te delen, dat van nu af door hen f 0,25 bijgedragen moest worden in de uitgave per deeltje waarvan de prijs voor de vereniging f 0,75 bedroeg. In de notulen van deze vergadering schreef de secretaris: „Deze besluiten getuigen van goede moed en goed vertrouwen op de toekomst”. Wel was het saldo der vereniging weer afgenomen, doch door de werfactie was het aantal donateurs gestegen tot 52.

In 1904 zag de heer STAES zich door verandering van werkzaamheden genoodzaakt om uit de redactie van het Tijdschrift te treden. De vacature werd niet opgevuld. RITZEMA BOS voerde nu alléén de redactie én als Directeur van het Phytopathologisch Laboratorium Willie Commelin Scholten én in zijn kwaliteit van briefwisselend lid van het Kruidkundig Genootschap Dodonaea te Gent. De uitgave van het Tijdschrift – waarvan de omvang was toegenomen en het gehalte van de opstellen was vooruitgegaan, terwijl er meer en betere illustraties in waren opgenomen – werd echter nog vrijwel geheel door het Kruidkundig Genootschap bekostigd.

In de algemene vergadering op 19 maart 1904 deed de Heer WELT – reeds vele jaren bestuurslid – het voorstel om ook de leden een kleine jaarlijkse contributie te laten betalen. Zij zouden dan in ruil daarvoor geschriften ontvangen, waardoor dan tevens meer kennis kon worden verspreid omtrent plantenziekten en hun bestrijdingsmiddelen. In de uitvoerige gedachtenwisseling, die hierop volgde, bleek dat men vreesde dat door het eisen van een contributie zeer veel leden zouden bedanken. Tevens bleek dat toen reeds de gedachte aan een eigen tijdschrift leefde. Het bestuur werd opgedragen „met goede voorstellen in de gewenschte richtingen tot de vergadering te komen”. Het bestuur deed dit en het gevolg was dat men in de algemene vergadering op 10 februari 1905 kwam tot een wijziging van de Statuten en het Huishoudelijk Reglement van de vereniging, waarvan wel het belangrijkste was „dat de leden der vereeniging, tot heden vrijgesteld van het betalen eener jaarlijksche contributie, voortaan telken jare één gulden zullen hebben te storten in de kas der vereeniging”. Maar daarvoor zouden zij dan het Tijdschrift over Plantenziekten, onder redactie van Prof. Dr. J. RITZEMA BOS, geregeld franco en gratis ontvangen. Men verwachtte, dat de invoering van deze contributie zou leiden tot een splitsing van het grote aantal leden der vereniging in „belangstellenden en niet-belangstellenden; de laatsten verdwijnen van de ledenlijst en ook dat is gewenscht”. De verwachte

daling van het ledental bleef niet uit; het daalde van 362 in 1905 tot 252 in 1906.

Van veel betekenis voor de vereniging was het feit, dat RITZEMA BOS in het begin van 1906 zijn functie van Directeur van het Phytopathologisch Laboratorium Willie Commelin Scholten² neerlegde in verband met zijn benoeming tot Hoogleraar-Directeur van het nieuwe door het Rijk opgerichte „Instituut voor Phytopathologie”³ dat verbonden werd aan de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen en dat op 15 januari 1906 geopend werd.

De vereniging kwam hierdoor, wat het Tijdschrift over Plantenziekten betreft, in een moeilijke positie, daar dit immers blijkens de titel zowel het orgaan was van het Phytopathologisch Laboratorium Willie Commelin Scholten als van het Kruidkundig Genootschap Dodonaea te Gent, terwijl RITZEMA BOS de enige redacteur was. Bovendien had ook het nieuwe instituut behoefte aan een eigen orgaan.

Een nieuw tijdschrift over plantenziekten naast het reeds bestaande kwam RITZEMA BOS niet gewenst voor. Hij realiseerde zich toen plotseling dat de band tussen het „Tijdschrift over Plantenziekten” en de „Nederlandsche Phytopathologische Vereeniging” een veel innigere was dan die tussen het Tijdschrift en het Laboratorium Willie Commelin Scholten, dat eigenlijk alleen maar via de werkzaamheden van zijn directeur aan zijn uitgave had bijgedragen en nooit zelf financieel de uitgave had gesteund, hetgeen met de Nederlandsche Phytopathologische Vereeniging echter wel degelijk het geval was geweest. Bovendien tekende deze vereniging sedert 1903 niet meer alleen in op het Tijdschrift voor de donateurs doch ook voor al haar leden. Dit was de reden waarom RITZEMA BOS aan de heer STAES voorstelde om het Tijdschrift over Plantenziekten met ingang van 1906 (jaargang 12) te noemen „Orgaan van de Nederlandsche Phytopathologische (Plantenziektenkundige) Vereeniging en het Kruidkundig Genootschap Dodonaea”, in welk geval hij zich dan ook weer met de redactie ervan wilde belasten. Zijn voorstel werd goedgekeurd op de algemene vergadering der vereniging van 28 februari 1906. Ook het Kruidkundig Genootschap ging met het voorstel accoord. STAES zegde persoonlijk een jaarlijkse bijdrage in de kosten van het Tijdschrift toe. Vanaf dit tijdstip kreeg de Nederlandsche Phytopathologische Vereeniging haar eigen orgaan, waarvan de eerste drie afleveringen gezamenlijk op 1 juli 1906 verschenen.

Reeds het volgende jaar deden zich moeilijkheden voor. Deze hielden verband met klachten over het onregelmatig verschijnen en over vergissingen bij de verzending. Het bestuur werd gemachtigd hierin afdoende verbetering aan te brengen. Dit bleek slechts mogelijk te zijn door het drukken van het Tijdschrift over te brengen naar Nederland en te laten verzorgen door de drukkerij F.E. HAAK te Wageningen.

De daling van het aantal donateurs en leden in 1907, toegeschreven aan het vrij algemeen bestaande misverstand dat door de oprichting van het Phytopathologisch Laboratorium Willie Commelin Scholten, de Phytopathologische Dienst en het Instituut voor Phytopathologie de werkzaamheid der Nederlandsche Phytopathologische Vereeniging overbodig zou zijn geworden, bracht een voelbare

² Hij werd hier in functie opgevolgd door Mej. Dr. JOHANNA WESTERDIJK.

³ De taak van dit instituut was: a. geven van inlichtingen aan de praktijk, b. verrichten van onderzoek, c. beproeven van bestrijdingsmiddelen, d. het zich dienstbaar maken aan het onderwijs aan de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool.

daling van de inkomsten met zich mede. Op de algemene vergadering van 21 april 1908 werd dan ook besloten om bij de regering voor de vereniging een subsidie van f 200,- aan te vragen. Deze subsidie werd echter niet toegewezen.

De financiën bleven de vereniging in de nu volgende jaren zorgen baren, vooral door de hoge kosten van het Tijdschrift. In de jaren 1912-1914 moedigde men de leden steeds aan om donateurs te winnen, dacht men weer over contributieverhoging – te meer daar de ledencontributie nauwelijks de kosten van het Tijdschrift dekte – en aan het aanvragen van een rijkssubsidie. De werving van donateurs en leden had succes daar hun aantallen van respectievelijk 52 en 274 in 1912 stegen tot 62 en 310 in 1914. Door het uitbreken van de eerste wereldoorlog in augustus 1914 werd echter afgezien van verhoging van de contributie en het aanvragen van een subsidie bij de regering. Men wilde daarentegen trachten te bezuinigen op de uitgave van het Tijdschrift. Al spoedig tekende de Groninger Maatschappij van Landbouw hiertegen protest aan. Zij betreurde de beperking van de uitgave van het Tijdschrift over Plantenziekten en de vermindering van het aantal illustraties. Zij drong aan op vrijwillige verhoging van de bijdragen der donateurs en verdubbelde zelf reeds haar eigen contributie. Het bestuur durfde echter dit voorstel niet over te nemen; het was echter wel bereid om de geste van de Groninger Maatschappij van Landbouw ter aanmoediging in het Tijdschrift bekend te maken, hetgeen geschiedde. Het gebaar vond navolging!

Toch waren al deze bijdragen nog te klein om de financiële positie van de vereniging weer gezond te maken. Een contributieverhoging was onvermijdelijk. Zij werd ingevoerd in 1916; de contributie der leden werd verhoogd van f 1,- op f1,50, hetgeen ongeveer overeenkwam met de kostende prijs van het Tijdschrift.

Op woensdag 26 april 1916 werd in een buitengewone vergadering het 25-jarig bestaan (11 april 1916) der vereniging herdacht. In verband met de omstandigheden werd het geen feestelijke herdenking; onopgemerkt liet men het echter ook niet voorbijgaan. Men kwam des ochtends bijeen in de collegezaal voor Natuurkunde en Geologie op Duivendaal te Wageningen. Aanwezig waren vele hoogwaardigheidsbekleders.

RITZEMA BOS gaf als voorzitter der vereniging⁴ een overzicht van de ontwikkelingen op fytopathologisch gebied in Nederland in de jaren 1891-1916. Als taak van de vereniging zag hij vooral nog de verspreiding van kennis op het gebied der plantenziektenkunde en de middelen om daartoe te geraken waren zijns inziens het houden van voordrachten en de verbreiding van geschriften waaronder in de allereerste plaats het door de vereniging uitgegeven Tijdschrift over Plantenziekten. Na het noenmaal in Hotel „De Wereld” vond een huis-houdelijke vergadering plaats in het Instituut voor Phytopathologie, waarna de heer SCHOEVERS een voordracht hield over de „bestrijding van schadelijke insekten door zwammen en bacteriën”.

⁴ De samenstelling van het Bestuur was als volgt:

Prof. Dr. J. RITZEMA BOS	Voorzitter
J. G. HAZELOOP	Ondervoorzitter
Dr. H. W. HEINSIUS	Secretaris
Dr. H. J. CALKOEN	Penningmeester
D. K. WELT	} Leden
H. LINDEMAN	
Ir. A. M. SPRENGER	

De moeilijkheden voor de vereniging namen mede in verband met het Tijdschrift in deze jaren weer toe. Men oefende kritiek uit op de inhoud („teweenig kleinere artikelen met opvoedende kracht, ook geschikt voor minder hoog ontwikkelde lezers”), terwijl men ook meende dat door de voordrachten, die door de vereniging georganiseerd werden, een te klein aantal personen werd bereikt, waardoor men dat geld beter voor het Tijdschrift zou kunnen besteden.

Besloten werd aan elke aflevering een populair bijblad toe te voegen met beknopte artikelen over planteziekten en schadelijke dieren, die ook voor de zeer eenvoudige man begrijpelijk waren. In het eerste bijblad (jaargang 1917) verscheen een artikel over „wormstekigheid in appels en peren”, door T.A.C. SCHOEVERS, en een artikel over „het wit in rozen” door P.J. SCHENK.

Ook de uitgave van het Tijdschrift baarde de vereniging veel zorgen. In 1917 werd van drukker veranderd en werd de uitgave van het Tijdschrift vanaf de twee laatste afleveringen van jaargang 23 aan de drukkerij H. Veenman en Zonen te Wageningen toevertrouwd, door wie het Tijdschrift ook heden nog wordt gedrukt.

De stijging der papier- en drukkosten als gevolg van de oorlogsomstandigheden bedreigde de vereniging met een aanzienlijk tekort. Het bestuur stelde dan ook voor om in 1918 en zo nodig ook in de volgende jaren een duurtelbijslag van f 0,50 per lid te heffen, terwijl de leden weer aangespoord werden om meer donateurs te werven. De geringe ledenopkomst op de jaarvergaderingen bracht de wenselijkheid naar voren om voor deze vergaderingen meer belangstelling te wekken. Dit zou geschieden door het uitvoeriger convoceren van de vergaderingen en door het verbinden van een excursie aan de vergadering. Dit laatste plan werd reeds in 1919 uitgevoerd. Men organiseerde een excursie naar Lisse.

Dat de vereniging toen ook nog geheel andere belangen behartigde, blijkt wel uit het feit dat in de algemene vergadering van 20 juni 1919 bekend werd gemaakt dat het bestuur een adres had gezonden aan de Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel om aan te dringen op het spoedig indienen van een definitieve boswet, een zaak die toen urgent was geworden „door het kappen van zoveel hout tijdens de oorlog”.

RITZEMA BOS trad per 1 juli 1919 af als Directeur van de Phytopathologische Dienst en werd daar in zijn functie opgevolgd door Ir. N. VAN POETEREN, sedert 1909 een van zijn naaste medewerkers.

Het jaar 1920 werd voor de vereniging een bijzonder jaar. Opgericht in 1891 voor de duur van 29 jaar, werd in 1920 haar bestaansrecht met 29 jaar verlengd, nadat de Statuten in 1919 waren gewijzigd en goedgekeurd per K.B. van 7 augustus 1919, nr. 74.

Het „Tijdschrift over Plantenziekten” waarvan de uitgave gedurende de eerste 12 jaar grotendeels door het „Kruidkundig Genootschap Dodonaea” te Gent bekostigd was, was bij het begin van de 13e jaargang in wezen een uitgave van de Nederlandsche Phytopathologische Vereeniging geworden. De oorlog had van België zware offers geëist. Van het bestuur van Dodonaea was na de oorlog nog slechts één lid overgebleven. Daar men verder ook niets meer van het Genootschap vernomen had, nam men aan dat Dodonaea was opgeheven en liet men vanaf de 8ste aflevering van jaargang 26 (1920) haar naam op het titelblad van het Tijdschrift vervallen. Het „Tijdschrift over Plantenziekten” werd vanaf

dat tijdstip uitgegeven door de „Nederlandsche Phytopathologische (Plantenziektenkundige) Vereeniging”.

Ter verspreiding van het Tijdschrift in ruimere kring werd een geregelde samenwerking met de Phytopathologische Dienst tot stand gebracht. Hierdoor kon in elke aflevering actueel nieuws gebracht worden dank zij gegevens van controleurs en correspondenten van de Phytopathologische Dienst en proeven van zijn hogere ambtenaren. Het Tijdschrift, waarin nu dus ook regelmatig mededelingen van de Phytopathologische Dienst zouden worden opgenomen, zou bovendien voortaan maandelijks gaan verschijnen. Van de eerste aflevering werd een grote oplage verspreid. Het gevolg was een aanzienlijke stijging van het ledental. Door de sterke stijging van papier-, zet- en drukkosten zag het bestuur zich, om de financiën redelijk gezond te houden, echter toch nog genoodzaakt om tot een contributieverhoging over te gaan. Het lidmaatschap werd verhoogd tot f 3,-. Om de uitgaven van de vereniging te drukken besloot men tot de minister het verzoek te richten om de geschriften van de Phytopathologische Dienst kosteloos beschikbaar te stellen voor de leden der vereniging. Op dit verzoek werd echter afwijzend beschikt.

De uitgave van het Tijdschrift bleef zo het zorgenkind van de vereniging en gaf aanleiding tot menige discussie in bestuurs- en ledenvergaderingen. Men zag als de voornaamste taak van vereniging en Tijdschrift de behartiging van de belangen van de Nederlandse land- en tuinbouw. Daartoe moest men niet alleen de wetenschap der fytopathologie bevorderen maar haar ook door popularisering nader brengen tot de practici. Daarom ook achtte men de opname van een rubriek „Korte mededelingen uit en voor de praktijk” in het Tijdschrift zeer belangrijk. Poogde men dus enerzijds de aantrekkelijkheid van het Tijdschrift voor de practici te vergroten om zodoende de lezerskring uit te breiden en de kas te sterken, anderzijds trachtte men de inkomsten te vergroten door de drukkerij Veenman te belasten met de exploitatie der advertenties, waarvan de opbrengst te wensen overliet, en de uitgaven te verkleinen door het weglaten van de ledenlijst.

RITZEMA Bos deelde vanaf 1922 de redactie met M. DE KONING, houtvester bij de Nederlandsche Heide Maatschappij. In de nu volgende economisch moeilijke jaren daalde echter ondanks alle goede pogingen van het bestuur het aantal donateurs en leden in verontrustende mate, nl. van respectievelijk 95 en 450 in 1921 tot respectievelijk 77 en 320 in 1924. In dat jaar besloot men het Tijdschrift ter inzage te zenden aan de land- en tuinbouwonderwijzers en aan de hoofden van lagere tuinbouwscholen, die het veelal niet kenden, zelfs van zijn bestaan onkundig waren. Het resultaat was verrassend. Het aantal donateurs en leden werd er door verhoogd tot respectievelijk 100 en 420 in 1925!

In de algemene ledenvergadering van 6 april 1923 werd gewezen op het feit dat het onderwijs in het „zoölogische deel van de plantenziektenkunde” aan de landbouwhogeschool ten enenmale onvoldoende werd geacht. Men besloot een onderzoek in te stellen om daarna eventueel een verzoek om verbetering van de situatie bij de betreffende instanties in te dienen. De stappen werden genomen met het resultaat dat op 19 januari 1924 Prof. Dr. W.K. ROEPKE, hoogleraar in de Tropische Cultures aan de Landbouwhogeschool te Wageningen, naast zijn gewone werkzaamheden tijdelijk belast werd met het onderwijs in het „Dierkundig gedeelte van de Plantenziektenkunde”. Pas in 1926 werd hij eer-

vol ontheven van het onderwijs in de Tropische Cultures om zich geheel aan het onderwijs en het onderzoek in de entomologie te kunnen gaan wijden.

De activiteiten van de vereniging bestonden in de jaren twintig in hoofdzaak uit de jaarvergadering met daaraan gekoppeld een excursie, die meestal werd ingeleid door een voordracht, en uit de verzorging van het „Tijdschrift over Plantenziekten”. Over dit laatste, en wel speciaal over zijn inhoud, gingen binnen de vereniging de meningen uiteenlopen. Een gedeelte der leden wilde het wetenschappelijk peil der artikelen opvoeren en het aantal dezer artikelen uitbreiden; een ander gedeelte zag echter de belangrijkste taak van het orgaan in meer populaire artikelen, bestemd ter voorlichting en vermeerdering der kennis van practici en belangstellenden in de fytopathologie.

Op de algemene vergadering van 29 mei 1926 werd door de eerstgenoemde categorie van leden een voorstel ingediend om alle honoraria voor artikelen in het Tijdschrift, ook die voor referaten, af te schaffen en aan de schrijvers in plaats daarvan 50 overdrukken van hun artikel te verstrekken, „opdat meer kostbare artikelen zouden kunnen worden opgenomen”. Het gehele bestuur was echter tegen dit voorstel dat met 16 tegen 8 stemmen werd verworpen. Een voorstel om alleen de referaten te honoreren onderging hetzelfde lot.

Een jaar later maakte dezelfde groep bekend dat zij het in het belang van het Tijdschrift en van de vereniging niet wenselijk vond dat artikelen uit het Tijdschrift ook overgenomen werden in dagbladen of andere publikatie-organen. Dit zou sommigen weerhouden om zich te abonneren op het Tijdschrift of lid te worden van de vereniging. Men diende in verband hiermede bij het bestuur een voorstel in, dat in discussie werd gebracht. De meningen botsten ook hier. Uit de gedachtenwisseling distilleerde zich tenslotte het besluit dat „gehele of gedeeltelijke overname van artikelen uit het Tijdschrift gaarne wordt toegestaan, mits onder vermelding van bron”.

Ook de onmiddellijke en onbeperkte herkiesbaarheid der bestuursleden werd niet bevordelijk geacht voor de belangstelling der leden. Men zou hierin gaarne verandering zien aangebracht. Om de attractie der vergaderingen te verhogen, werd bovendien voorgesteld om op de agenda ook voordrachten op te nemen.

De inhoud van het Tijdschrift had in de loop der jaren grote veranderingen ondergaan. Werd het in de jaren 1905-1910 vrijwel geheel gevuld door de redactie, vanaf 1910 werden er in toenemende mate ook artikelen van de medewerkers van RITZEMA Bos in opgenomen, terwijl vanaf 1920 mede door de grotere bezetting der instituten het aantal auteurs duidelijk toenam en ook de artikelen een grotere verscheidenheid gingen vertonen. Daarnaast nam het aantal vakfytopathologen in den lande en ook in de vereniging sterk toe.

Tegen het einde van het voorzitterschap van RITZEMA Bos ontstonden in de vereniging verschillen van mening over het te volgen beleid, verschillen waarop in het voorgaande reeds gewezen werd en die moeilijk te overbruggen bleken. Zij dreigden de vereniging en het Tijdschrift in ernstige moeilijkheden te brengen.

RITZEMA Bos overleed op 7 april 1928 op bijna 78-jarige leeftijd, nadat hij op 20 maart daaraan voorafgaande nog de algemene vergadering der vereniging had geleid. Na afloop daarvan werd hij ernstig ziek. RITZEMA Bos was de grondlegger der plantenziektenkunde in Nederland. Reeds op jeugdige leeftijd

gaf hij land-, tuin- en bosbouwers, plantenliefhebbers, stedelijke en gewestelijke autoriteiten geheel kosteloos waardevolle adviezen totdat de regering hem belastte met de taak, waaraan hij zijn verdere leven kon wijden. In 1929 werd voor hem te Wageningen een borstbeeld opgericht.

RITZEMA Bos werd als voorzitter der vereniging opgevolgd door H. LINDEMAN⁵, vertegenwoordiger van het Duitse Kalisyndikaat in Nederland. LINDEMAN was geen vakfytopatholoog, al hadden de verschijnselen van kaligebrek bij cultuurplanten steeds zijn aandacht. Hij was echter de persoon die – zoals ROEPKE dit vermeldt – door zijn krachtig en naar alle zijden welwillend en verstandig beleid, rust, orde en vertrouwen in de vereniging deed terugkeren. Zijn grote organisatorische talenten kwamen hem daarbij goed van pas.

In 1928 werd door het bestuur van de vereniging in overleg met het Genootschap voor Landbouwwetenschap, het Centraal Comité voor Keuring van Gewassen en de Nederlandsche Pomologische Vereeniging besloten tot het organiseren van een „landbouwweek” te Wageningen. In deze week zou één dag geheel gewijd worden aan voordrachten over planteziekten. VAN POETEREN, QUANJER, ROEPKE en SPRENGER namen namens de Vereniging zitting in de commissie van voorbereiding. De landbouwweek in 1929 werd een succes. Men besloot voortaan jaarlijks een dergelijke week te organiseren. De vereniging kreeg, althans gedurende de eerstvolgende jaren, steeds één of twee dagen toegewezen voor voordrachten op planteziektenkundig gebied. Deze kunnen als voorlopers der huidige „Planteziekten dagen” gezien worden.

De algemene vergadering van 3 juli 1930 had een stormachtig karakter. Het bleek, dat enige leden een oproep hadden gericht tot de botanische vakfytopathologen om zich nauwer aaneen te sluiten. In juni had in Utrecht een bijeenkomst plaatsgevonden, waarop een 30-tal fytopathologen aanwezig was geweest. Ook de voorzitter der Nederlandsche Botanische Vereeniging had deze bijeenkomst bijgewoond; de voorzitter van de Nederlandsche Phytopathologische (Plantenziektenkundige) Vereeniging was echter geheel onkundig gebleven van deze vergadering. Onder de aanwezigen bleek een sterk streven te bestaan om een nauwer contact te zoeken met de Botanische Vereeniging en *niet* met de Plantenziektenkundige Vereeniging daar deze laatste toch van huis uit een ander karakter had, ja dit zelfs moest hebben, daar verreweg het grootste deel van haar leden bestond uit practici met wier belangen rekening moest worden gehouden, wilde men ze niet als lid verliezen. Daarom mocht de Plantenziektenkundige Vereeniging zich ook niet alleen op een zuiver wetenschappelijk standpunt plaatsen en was het haar onmogelijk om per jaar vier tot vijf algemene vergaderingen te beleggen met op de agenda uitsluitend wetenschappelijke onderwerpen zoals sommige fytopathologen dit wensten. Zij moest zich beperken tot het nu en dan beleggen van semi-wetenschappelijke bijeenkomsten om te voorkomen „dat haar werk buiten het gros der leden om zou gaan”. De vakfytopathologen, leden der vereniging, daarentegen, konden het niet stellen zonder de algemene wetenschappelijke botanie, hetgeen hen contact had

⁵ H. LINDEMAN bekleedde het voorzitterschap van de vereniging van 1928 tot 1933, toen hij zich op eigen verzoek terugtrok en zijn functie overdroeg aan Prof. Dr. W. K. ROEPKE. LINDEMAN werd slachtoffer van de Duitse terreur. Hij overleed in het kamp Westerbork. Zijn echtgenote werd daarna op transport gesteld naar Bergen-Belsen. Zij keerde niet terug.

doen zoeken met de Botanische Vereeniging. De actie moest niet gezien worden als een vijandelijke daad jegens de Plantenziektenkundige Vereeniging doch meer als een reactie op het feit, dat het bestuur niet voldoende tegemoet kon komen aan de wensen der vakfytopathologen. Daarom was men óók toegetreden tot de „Sectie Phytopathologie der Nederlandsche Botanische Vereeniging”, die tijdens de bovengenoemde bijeenkomst was opgericht; men wenste echter tevens lid te blijven van de Plantenziektenkundige Vereeniging.

De bovengenoemde acties werkten door in de samenstelling van het Bestuur der Vereniging. Ir. K. VOLKERSZ trad in 1931 als bestuurslid af; zijn plaats werd ingenomen door Professor Dr. W.K. ROEPKE. In 1932 nam Dr. H. VAN VLOTEN de plaats van Dr. H. H. E. D. VAN DISSEL, die niet herkiesbaar was, in het bestuur in. Dr. HEINSIUS werd als penningmeester herkozen. De functies van voorzitter en secretaris werden bezet door respectievelijk H. LINDEMAN en H. VAN DEN BROEK; Prof. Ir. A. M. SPRENGER was gewoon lid. In 1933 traden beide laatstgenoemden af en waren niet herkiesbaar. In hun plaats werden tot bestuurslid gekozen mej. Dr. Chr. H. BUISMAN en Ir. A. W. VAN DE PLASSCHE. Professor ROEPKE volgde de heer LINDEMAN als voorzitter op.

Rooskleurig was het met de Plantenziektenkundige Vereeniging in het begin der jaren dertig niet gesteld. De economische crisis deed allerwegen haar invloed gelden. Sinds 1932 was het aantal leden, donateurs en abonneés weer sterk gedaald (13 donateurs en 67 leden hadden bedankt en 14 abonnementen waren opgezegd op een totaal van 83 donateurs, 344 leden en 171 abonneés). Ook de opbrengst der advertenties in het Tijdschrift was sterk verminderd. Het voortbestaan van het Tijdschrift werd weer bedreigd. Men wendde zich zelfs tot de drukkerij Veenman met het verzoek om de drukkosten te verminderen. Deze liet 10% van de kosten vallen! Toch zag de vereniging in deze jaren nog kans om jaarlijks financieel wat bij te dragen aan wetenschappelijke onderzoekingen.

In 1937 ontving de Vereniging een verzoek van de Nederlandsche Algemeene Keuringsdienst (N. A. K.) om lijsten van Nederlandse namen van planteziekten en plagen te doen samenstellen. Er werd een Commissie ingesteld („Commissie voor Nederlandsche Namen”), waarin een vertegenwoordiger van de Plantenziektenkundige Dienst (T. A. C. SCHOEVERS), het Laboratorium Willie Commelin Scholten (mej. H. DIDDENS) en het Instituut voor Phytopathologie der Landbouwhogeschool (mej. H. L. G. DE BRUYN) zitting namen⁶.

In 1937 overleed Dr. H. J. CALKOEN, die van 1891 tot 1927 bestuurslid en daarna erelid der vereniging was. Van de „oude garde” bekleedde nu nog slechts Dr. H. W. HEINSIUS een actieve post in het bestuur en hij deed dit nog steeds met grote voortvarendheid. Professor ROEPKE trad af als voorzitter en was

⁶ In de loop der volgende jaren voegden zich aan deze Commissie een aantal anderen toe. Zij hebben zeer verdienstelijk werk verricht. De resultaten van hun werkzaamheden zijn te vinden in de volgende boekjes, uitgegeven door de Nederlandse Planteziektenkundige Vereniging:

1941 Nederlandsche namen voor plantenziekten bij landbouwgewassen.

1952 Nederlandsche namen van plantenziekten bij fruitgewassen (ontwerp): V; 3017.

1954 Bestrijdingsmiddelen voor plantenziekten en schadelijke dieren; namen en afkortingen

(ontwerp): V; 3044.

1958 Nederlandse namen van geleedpotige dieren, schadelijk voor de voornaamste land- en tuinbouwgewassen: NEN 3167.

1959 Nederlandse namen van planteziekten bij fruitgewassen: NEN 3017.

1961 Nederlandse namen van planteziekten bij groentegewassen: NEN 3030.

1963 Nederlandse namen van planteziekten bij landbouwgewassen: NEN 3136.

niet meer herkiesbaar. Zijn functie werd overgenomen door Professor Dr. H. M. QUANJER.

In 1937 werd ook besloten om het Tijdschrift weer tweemaandelijks te laten verschijnen. Het kreeg meer en meer concurrentie, o.a. door de serie-uitgave „Mededelingen Tuinbouw Voorlichtingsdienst”, uitgegeven door de Directie van de Landbouw van het Ministerie van Economische Zaken.

Op 16 februari 1939 overleed Dr. H. W. HEINSIUS, mede-oprichter van de Vereniging en sindsdien tot einde 1938 steeds bestuurslid. Hij bereikte de ouderdom van 75 jaar. In 1938 reisde hij nog naar Groningen om er de belangen van de vereniging te behartigen.

Toen brak de 2e wereldoorlog uit. Nederland werd spoedig bezet en ging gebukt onder vreemde overheersing. In 1940 trad de Plantenziektenkundige Vereeniging toe tot de „Werkgemeenschap van Wetenschappelijke Organisaties” naar aanleiding van een rondschrijven van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, die deze Werkgemeenschap in het leven had geroepen „opdat de wetenschappelijke organisaties elkaar zouden steunen om daardoor de Nederlandsche wetenschappen in het algemeen staande te houden en voort te helpen”.

De drukkerij Veenman brandde door oorlogsgeweld geheel uit, waardoor de restantoplagen van de oude jaargangen van het Tijdschrift verloren gingen. Naar aanleiding van dit verlies opperde een der leden het voorstel dat ieder lid in zijn testament zijn jaargangen van het Tijdschrift zou overmaken aan de vereniging.

In 1941 bestond de Plantenziektenkundige Vereeniging 50 jaar. Om aan deze gebeurtenis toch nog een feestelijk tintje te geven, organiseerde het bestuur op 1 juli een excursie naar Artis onder de deskundige leiding van Dr. A. F. PORTIELJE. De feestelijke maaltijd in het Artis-restaurant werd opgeluisterd met gebak en aardbeien, hetgeen volgens de waarnemend voorzitter, de heer T. A. C. SCHOEVERS, aanleiding was tot kinderlijke feestassociaties. In het Tijdschrift herdacht VAN POETEREN het 50-jarig bestaan der Vereniging.

Binnen het kader der Nederlandsche Entomologische Vereeniging werd in dit jaar een „Afdeling voor Toegepaste Entomologie” opgericht. In deze afdeling zijn niet alleen landbouwentomologen, doch ook medische en veterinaire entomologen opgenomen. Ofschoon wel aan aansluiting bij de Plantenziektenkundige Vereeniging was gedacht, maakte dit laatste feit aansluiting bij deze vereniging wel zeer moeilijk. Beide verenigingen besloten echter elkaar zoveel mogelijk te helpen en elkaar welwillend tegemoet te komen.

De contacten met België vloten niet erg. In 1939 en 1940 had men een gratis abonnement op het Tijdschrift toegezegd aan de Bond van Vlaamsche Landbouwkundige Ingenieurs, zulks met het doel om het Tijdschrift ook in België weer meer ingang te doen vinden. Het resultaat was echter weinig bevredigend, vermoedelijk mede als gevolg van het uitbreken van de oorlog. Mede ter versteviging van de contacten der beide buurlanden werd Ir. G. ROLAND te Gembloux in 1942 tot corresponderend lid van de Nederlandsche Plantenziektenkundige Vereeniging in België benoemd.

De activiteit, die de vereniging in de oorlog ontplooid, was bewonderenswaardig. In 1943 besloot men zelfs om per jaar zes bijeenkomsten met weten-

schappelijke voordrachten te beleggen. De vergaderingen werden algemeen druk bezocht; de onderwerpen der voordrachten waren zeer gevarieerd en bestreken een ruim gebied. De tijden waren voor het Tijdschrift zeer moeilijk. In verband met de papierschaarste werd de omvang verkleind, echter de bladspiegel vergroot en de letter verkleind.

Binnen het kader van het bestuur werd Professor QUANJER, die in 1944 als voorzitter had moeten aftreden, aangezocht om in verband met de tijdsomstandigheden nog in functie te blijven.

Toen kwam het jaar 1946. De oorlog was geëindigd. De opheffing van de „Werkgemeenschap van Wetenschappelijke Organisaties in Nederland” werd overwogen. Professor QUANJER droeg het voorzitterschap der vereniging over aan Professor Dr. JOHANNA WESTERDIJK, die haar functie als redactielid neerlegde, welke overgedragen werd aan Mej. H. L. G. DE BRUYN. Een speciale redactiecommissie voor de rubriek „korte mededelingen” werd ingesteld (OORT, ROEPKE, GOOSSENS). Met de zuivering in de vereniging werd een begin gemaakt: het lidmaatschap der vereniging ging verloren voor die leden, aan wie de burgerlijke rechten (kiesrecht) waren ontnomen. Het spaarbankboekje der vereniging bleek in de laatste oorlogsmaanden te zijn zoekgeraakt maar een duplicaat werd spoedig verkregen. Financiële schade werd door de vereniging in de oorlog niet geleden.

Reeds het eerste jaar na de oorlog trof de vereniging een zware slag door het overlijden van de heer T. A. C. SCHOEVERS (28 mei 1946) en Ir. H. VAN POETEREN (10 juli 1946), beiden personen die de Nederlandse Planteziektenkundige Vereniging en haar Tijdschrift zeer belangrijke diensten hadden bewezen.

De toeneming van het aantal verenigingen op landbouwkundig en toegepast biologisch gebied vormde ook voor de Nederlandsche Plantenziektenkundige Vereeniging en haar orgaan een zekere bedreiging. Dit kwam voor het voetlicht toen op de algemene vergadering op 12 oktober 1946 door een der aanwezigen de vraag werd gesteld of de Plantenziektenkundige Vereeniging zich niet zou kunnen aansluiten bij het Landbouwkundig Genootschap. Dit voorstel werd uit de aard der zaak afgewezen daar de vereniging zijn bestaansrecht sinds 1891 wel bewezen had.

Een voorstel om het Tijdschrift op te laten gaan in de „Mededelingen Directeur van de Tuinbouw” van het Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening bereikte het bestuur in 1948; ook dit werd afgewezen.

Na de oorlog vroeg ook het Tijdschrift steeds weer de aandacht. Ondanks het feit, dat het kapitaal der vereniging in de oorlog nogal toegenomen was doordat er weinig gedrukt kon worden, zag men zich in 1947 toch genooddaakt om tot een contributieverhoging over te gaan (van f 4,- op f 5,- voor binnenlandse leden)⁷.

In 1948 werd voor het eerst in het bestuur de vraag opgeworpen of men van het „Tijdschrift over Plantenziekten” geen internationaal tijdschrift zou moeten maken. Men liet deze vraag echter nog rusten in verband met geruchten over plannen betreffende een nieuw op te richten internationaal tijdschrift voor Toegepaste Entomologie en Phytopathologie (dat echter geen doorgang vond!). Wel besliste men dat alle hoofdartikelen in het Tijdschrift voortaan voorzien zouden moeten worden van een samenvatting in de Engelse taal.

⁷ Op de algemene ledenvergadering van 21 november 1929 was besloten de contributie op f 4,- te brengen.

In 1949 werd aan het Tijdschrift voor het eerst een dissertatie ter publikatie aangeboden die in de Engelse taal was gesteld. Het betrof een onderzoek van een buitenlander, uitgevoerd aan een der Nederlandse universiteiten. Opname ervan werd door sommige bestuursleden een gevaarlijk precedent geacht, daar vele Nederlandse onderzoekers nu waarschijnlijk ook in een vreemde taal in het Tijdschrift zouden willen gaan publiceren en het Tijdschrift toch een Nederlands vakblad zou moeten blijven. De discussie over dit onderwerp gaf aanleiding tot een opiniepeiling onder de leden betreffende het al of niet opnemen van artikelen in een der congresalen. Het resultaat van de enquête was, dat men geen bezwaar had tegen het opnemen van dergelijke artikelen mits het artikel van een uitvoerige samenvatting in het Nederlands was voorzien.

De drukkosten van het Tijdschrift vertoonden een steeds stijgende lijn. Men trachtte uit de impasse te komen door het afschaffen van de honoraria en het opvoeren van het aantal advertenties, door extra bijdragen van de auteur te vragen voor artikelen met veel foto's en door bijdragen te vragen van instituten in de drukkosten van door hun onderzoekers aangeboden artikelen.

Voorts besloot men in 1951 aan de leden een vrijwillige bijdrage te vragen ten behoeve van de oprichting van een „publikatiefonds”, waaruit in geval van nood ten behoeve van de uitgave van het Tijdschrift geput zou kunnen worden⁸.

Een persoonlijke ledenwerf-actie in 1951 bracht een aanzienlijk aantal nieuwe leden en abonnees aan. Hetzelfde was het geval bij een propaganda-actie in 1952. In 1953 zag de redactiecommissie zich echter weer genooddacht om bij het bestuur op contributieverhoging aan te dringen ten einde de grote hoeveelheid kopij voor het Tijdschrift sneller te kunnen verwerken. Het bestuur en de ledenvergadering van 29 november 1952 gingen er mede accoord (contributie lid binnenland werd nu f 6,-). De financiële positie bleef echter ook in de volgende jaren zorgelijk. Daarom dacht men in 1956 weer over het aanvragen van een subsidie bij het Ministerie van Landbouw.

Sinds vele jaren nam de Plantenziektenkundige Vereniging niet meer deel aan de landbouwweek, welke jaarlijks te Wageningen georganiseerd werd. De voorzitter, Dr. J. G. TEN HOUTEN (1951-1957), nam daarom in 1953 het initiatief tot het organiseren in 1954 van een speciale „plantenziektendag” binnen het kader van de vereniging. De dag zou worden bestemd voor korte mededelingen en uitwisselingen van ervaringen op het gebied der praktische fytopathologie. Deze „plantenziektendag” werd een succes; hij bleek in een behoefte te voorzien en trok zeer veel belangstelling. Het bestuur besloot voortaan een dergelijke bijeenkomst jaarlijks in het programma van de vereniging op te nemen.

In de jaren 1955-1963 voltrok zich de internationalisering van het „Tijdschrift over Plantenziekten”, die, zoals wij zagen, in 1949 schoorvoetend was ingezet na een opiniepeiling onder de leden der vereniging en die door het toenemende aantal buitenlandse abonnementen werd gemotiveerd.

In 1955 kreeg de redactie toestemming om het aantal artikelen in een buitenlandse taal op te voeren tot 10% van het totale aantal. Ook Nederlandse onderzoekers kregen nu gelegenheid om in een der congresalen in het Tijdschrift

⁸ Dit fonds, dat uitstekende diensten heeft bewezen, werd in 1957 bevroren; in 1958 werden van de leden geen bijdragen meer gevraagd; het werd in 1959 opgeheven.

te publiceren. Het Tijdschrift moest echter zijn Nederlands karakter blijven behouden. In verband met de toevloed van kopij werden de uitgaven van het Tijdschrift groter. Dit leidde in 1956 weer tot het voorstel van een contributieverhoging (lid binnenland f 7,50). In 1958 werden alle belemmeringen opgeheven voor het opnemen in het Tijdschrift van een artikel in een vreemde taal, mits geschreven door leden van de vereniging of betrekking hebbend op fytopathologisch onderzoek van buitenlanders, werkzaam aan Nederlandse instellingen, dat van belang is voor de Nederlandse land-, tuin-, en bosbouw.

Onder het voorzitterschap van Dr. P. M. L. TAMMES werd in de jaren 1957-1963 tenslotte de internationalisering van het Tijdschrift voltooid. Het orgaan van de Nederlandse Planteziektenkundige Vereniging verscheen in 1962 met de Engelse ondertitel „Netherlands Journal of Plant Pathology”. Op de algemene ledenvergadering van 11 april 1963 introduceerde de voorzitter⁹ de laatste wijziging in de vorm van het Tijdschrift; als hoofdtitel draagt het nu „Netherlands Journal of Plant Pathology” en als ondertitel „Tijdschrift over Planteziekten”. Het publiceren in een der congresalen in het Tijdschrift is nu geheel vrij gegeven.

De sterke en in het jaar 1964 onrustbarende stijging der papier-, zet- en drukkosten van het Tijdschrift noopte weer tot contributieverhogingen in 1963 (leden binnenland f 10,-) en in 1965 (leden binnenland f 15,-) om de financiën der vereniging in evenwicht te houden. Het is een verheugend feit, dat noch de internationalisering noch de beide contributieverhogingen hebben geleid tot een opmerkelijke vermindering van het aantal contribuanten. Verschuivingen hebben zich uiteraard wel voorgedaan!

Wij zijn thans aangekomen in het jaar 1966 en herdenken het 75-jarig bestaan van onze vereniging. Wij zijn bekend geworden met haar geschiedenis. Wat zal de toekomst brengen?

De activiteiten van de vereniging bestaan thans uit het beleggen van wetenschappelijke vergaderingen, het organiseren van excursies en de uitgave van haar orgaan, thans geheten „Netherlands Journal of Plant Pathology”, waarvoor zich, mede in verband met de internationalisering in het buitenland, een stijgende belangstelling openbaart. Het is weliswaar geïnternationaliseerd, maar het is daarom nog geen internationaal tijdschrift. Het is nog steeds het verenigingsorgaan van de Nederlandse Planteziektenkundige Vereniging. Het dient ter voorlichting van de leden, het fungeert als mededelingenblad van de vereniging en biedt de leden mogelijkheden om in een der congresalen te publiceren voor het internationale forum. De uitgave wordt geheel bekostigd door de vereniging. De financiële druk op de vereniging is daardoor, evenals dat steeds in de geschiedenis van de vereniging het geval was, groot. De concurrentie voor het Tijdschrift is aanzienlijk, vooral doordat vele nieuwe diensten hun bestaansrecht hebben menen te moeten tonen door de uitgave van een eigen orgaan. Dit dwingt de redactie van het Tijdschrift een bepaalde weg te bewandelen; deze weg voert geleidelijk naar de „verwetenschappelijking” van het tijdschrift.

Door de sterk stijgende kosten van de uitgave van het tijdschrift heeft het huidige bestuur zich al wel eens afgevraagd of de uitgave van het Tijdschrift

⁹ Dr. P. M. L. TAMMES droeg op deze vergadering het voorzitterschap over aan Dr. H. J. DE FLUITER.

door de vereniging nog wel te motiveren is en of de uitgave niet beter zou kunnen worden overgedragen aan een uitgever. De consequenties, die dit laatste ongetwijfeld met zich mee zal brengen, heeft het bestuur er echter van weerhouden om zich verder in deze materie te verdiepen. Het bestuur beschouwt het thans nog als een eer, dat de vereniging, zijnde financieel geheel onafhankelijk, een zó goed tijdschrift tegen zulk een lage prijs kan uitgeven. Het gevaar is echter dat dit impliceert dat de ledencontributie gelijke tred zal moeten houden met de stijging van de kosten van uitgave van het Tijdschrift. De grote vraag is hoe lang dit door kan gaan!

Laten wij echter optimistisch blijven en de toekomst, ook wat dit betreft, met vertrouwen tegemoet zien.

SUMMARY

This article deals with the history of the "Netherlands Society of Plant Pathology". This society was sponsored by the Netherlands Section of the International Phytopathological Committee, which was established in September 1890 at Vienna on the occasion of the International Congress of Agriculture and Forestry.

The Netherlands Society of Plant Pathology was founded by Professor HUGO DE VRIES and Dr. J. RITZEMA BOS on April 11, 1891. Mr. J. H. KRELAGE was its first president (1891-1895). Its aims were to increase the knowledge in the field of phytopathology of its members, to stimulate phytopathological research and to advise the growers. In 1895, Dr. J. RITZEMA BOS, president of the Society, was appointed to be director of the newly established Phytopathological Laboratory Willie Commelin Scholten at Amsterdam. In the same year he was appointed supernumerary Professor of Phytopathology at the University of Amsterdam. In April 1895 the first issue of the "Tijdschrift over Plantenziekten" was published by the Phytopathological Institute Willie Commelin Scholten at Amsterdam and the "Kruidkundig Genootschap Dodonaea" at Ghent, however financed by the latter Society and the Netherlands Society of Plant Pathology. In 1899 the Netherlands Plant Protection Service was established in connection with the San José scale problem and at the advice of Prof. Dr. J. RITZEMA BOS who was also appointed director of this institute.

In 1906 Prof. Dr. J. RITZEMA BOS was appointed director of the „Institute for Phytopathology". This institute was established at Wageningen and became associated with the Agricultural High School in that town. From that time the "Tijdschrift over Plantenziekten" was published by the Netherlands Society of Plant Pathology and the "Kruidkundig Genootschap Dodonaea". From 1895 until 1907 it was printed by the bookshop J. Vuylsteke at Ghent, from 1907 until 1917 by the printing office F. E. Haak at Wageningen, and from 1917 till now by the printing office Veenman & Zonen at Wageningen. From 1895 until 1905 RITZEMA BOS and STAES formed the editorial staff of the Journal. From 1905 until 1922 RITZEMA BOS was the only editor. RITZEMA BOS was president of the Society from 1891 until 1928. He died on April 7, 1928. He was the founder of phytopathology in the Netherlands and he devoted all his time and his whole life to it. In 1929 his statue was erected at Wageningen.

The subsequent presidents of the Society were H. LINDEMAN (1928-1933), Prof. Dr. W. K. ROEPKE (1933-1937), Prof. Dr. H. M. QUANJER (1937-1946),

Prof. Dr. JOHANNA WESTERDIJK (1946-1951), Dr. J. G. TEN HOUTEN (1951-1957), Dr. P. M. L. TAMMES (1957-1963) and Dr. H. J. DE FLUITER (1963-...).

The Netherlands Society of Plant Pathology frequently sent requests to the Ministry to stimulate the appointment of specialists in the field of phytopathology, to establish research institutes or to ask a grant to finance the Journal.

The history of the Society and the history of the "Tijdschrift over Plantenziekten" (now called Netherlands Journal of Plant Pathology) are so closely related as to be almost inseparable. Points of friction in the Society were connected with a more practical or a more scientific policy. The first had been followed until the second world war, the latter after this war, also because of the fact that several new research and service institutes had been established who created their own publication-series. Since 1949 the "Tijdschrift over Plantenziekten" gradually became internationalized. Since 1963 its official name is „Netherlands Journal of Plant Pathology”.

Though internationalized the journal is not yet an international journal because of the fact that in general only members of the Society are allowed to publish in it. Moreover, its principal aim is to inform the members of the Society in the field of phytopathology and to offer them an opportunity to publish in a foreign language before the international forum, to publish theses and to inform the members about the affairs of the Society.

BIJLAGE

J. H. KRELAGE was tevens voorzitter van de „Algemeene Vereeniging voor Bloembollenkultuur” en lid van het Hoofdbestuur van de „Nederlandsche Maatschappij van Tuinbouw en Plantkunde”. Hij bedankte in 1895 voor het voorzitterschap van de „Nederlandsche Phytopathologische Vereeniging” vanwege zijn hoge leeftijd. Hij werd toen in deze bestuursfunctie opgevolgd door Dr. J. RITZEMA BOS. Hij overleed in 1902.

De heer P. F. L. WALDECK overleed in 1898.

Dr. H. W. HEINSIUS was tot 1905 eerste secretaris en als zodanig belast met de briefwisseling betreffende aangelegenheden van wetenschappelijke aard. Van 1905 tot 1927 bekleedde hij het volledige secretariaat. Van 1927 tot eind 1938 was hij penningmeester van de vereniging. Hij overleed op 16 februari 1939 in de ouderdom van 75 jaar. Hij bekleedde gedurende 47 jaar een bestuursfunctie in de vereniging!

Dr. H. J. CALKOEN was van 1891 tot 1905 2e secretaris-penningmeester. De functie van 1e en 2e secretaris werd in 1905 samengevoegd en toegewezen aan Dr. H. W. HEINSIUS. Dr. CALKOEN bleef penningmeester en vervulde deze taak tot 1927, in welk jaar hij tot erelid der vereniging werd benoemd. Hij overleed op 18 maart 1937.

De heer L. MAX overleed in 1904; hij werd opgevolgd door J. G. HAZELOOP, Rijkstuinbouwleraar te Alkmaar.

Prof. H. DE VRIES bedankte in 1899 als lid van de Internationale Phytopathologische Commissie – en daarmee ook als lid van het bestuur van de vereniging – vanwege zijn vele andere werkzaamheden. Hij werd in zijn functie opgevolgd door Prof. Dr. F. A. F. C. WENT, die in 1908 als lid van het bestuur bedankte.

Prof. Dr. J. RITZEMA BOS overleed op 7 april 1928 op bijna 78-jarige leeftijd.

Hij had op 20 maart 1928 nog als voorzitter de eerste dag van de algemene jaarvergadering geleid. Onmiddellijk na afloop daarvan werd hij ernstig ziek. Hij was, met HUGO DE VRIES, de stichter van onze vereniging, waarvan hij van 1895 tot 1928 het voorzitterschap bekleedde. Gedurende deze periode was hij tevens redacteur en van 1905 tot 1922 zelfs het enige redactielid van het „Tijdschrift over Plantenziekten”.

Prof. Dr. HUGO DE VRIES (1848–1935), een van de oprichters van de Nederlandse Planteziektenkundige Vereniging. Naar een tekening van JAN VETH uit 1896.

Prof. Dr. HUGO DE VRIES (1848–1935), one of the founders of the Netherlands Society of Plant Pathology. The drawing dates from 1896.

Deze afbeelding werd ter beschikking gesteld door Prof. Dr. TH. J. STOMPS.

J. H. KRELAGE (1824–1901), bloembollenkweker en -handelaar. Hij was de eerste voorzitter van de Nederlandse Planteziektenkundige Vereniging (1891–1895).

J. H. KRELAGE (1824–1901), bulb-grower and -exporter. He was the first president of the Netherlands Society of Plant Pathology.

Naar een tekening van H. J. HAVERMAN.